5.2.2019 Dnro: 48/D.a.4/2019

Maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

Asia **Saamelaiskäräjien selvitys maa- ja metsätalousvaliokunnalle antamastaan esityksestä liittyen hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi kalastuslain muuttamisesta HE 309/2018 vp**

Viite *Maa- ja metsätalousvaliokunta 01.02.2019*

1. Aluksi

Maa- ja metsätalousvaliokunta pyysi Saamelaiskäräjiltä kirjallista asiantuntijalausuntoa 31.1.2019 mennessä hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kalastuslain muuttamisesta HE 309/2018 vp. Saamelaiskäräjät osallistui myös 1.2.2019 järjestettyyn maa- ja metsätalousvaliokunnan asiantuntijakuulemistilaisuuteen asiaa koskien. Saamelaiskäräjien esitti sekä kirjallisessa että suullisessa asiantuntijalausunnossaan seuraavaa:

> *Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan kalastuslain 10 § tulee muuttaa vastaamaan aiemman kalastuslain 12.1 §:n sisältöä maksuttoman kalastusoikeuden osalta sekä maksuton kalastusoikeus tulee ulottaa yhdenvertaisuusperiaatteen nojalla koskemaan myös Sodankylän kunnassa Lapin paliskunnan alueella asuvia saamelaisia.*
>
> *Lisäksi Saamelaiskäräjät esittää, että myös työn, perhesuhteiden tai opiskelujen vuoksi saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolelle muuttaneilla saamelaisilla tulisi olla uuden kalastuslain 10 §:n nojalla mahdollisuus saada lupa kalastukseen, mikäli yhteys oman alueen ja oman suvun kalastuskulttuuriin ja pyyntipaikkoihin sitä edellyttää.*

Maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt 1.2.2019 kuulemisen yhteydessä Saamelaiskäräjiltä lisäselvitystä siitä, miten Saamelaiskäräjien esitys voitaisiin toteuttaa.

Saamelaiskäräjät muistuttaa aluksi, että perinteiset saamelaiselinkeinot muodostavat aineellisen pohjan saamelaiskulttuurille. Saamelainen kalastus nauttii perustuslain turvaamaa saamelaiskulttuurin suojaa. Kalastus on saamelaisille keskeinen elinkeino ja monilla alueilla saamelaisen kulttuurin ja saamen kielen kivijalka. Eri kalastusmuodot ja niiden säilyminen ovat saamelaiskulttuurin sekä saamen kielen ylläpitämisen ja kehittämisen kannalta elintärkeitä. Eri kalastusmuotojen kautta saamelaiset siirtävät aluetta, luontoa, sääoloja ja kalastusta koskevaa perinteistä tietoa, saamelaista tapaoikeutta sekä saamen kieltä termistöineen sukupolvelta toiselle. Yhdenkin kalastusmuodon harjoittamisen edellytysten lakkaamisella voi olla merkittäviä vaikutuksia sekä saamelaiskulttuuriin että saamen kieleen ja niiden tulevaisuuteen.

2. Lapin paliskunnan aluetta koskeva esitys

Lain saamelaiskäräjistä 4 §:n mukaan saamelaisten kotiseutualueella tarkoitetaan Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kuntien alueita sekä Sodankylän kunnassa sijaitsevaa Lapin paliskunnan aluetta. Asetuksessa tai sen liitteessä julkaistaan kartta kotiseutualueen rajoista. Karttaan on merkitty Lapin paliskunnan raja ja paliskunta kuuluu virallisesti saamelaisten kotiseutualueeseen. Näin ollen Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan Lapin paliskunnan alueelle tulee yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti kuulua samanlaiset kalastusoikeudet, kuin muullekin osalle saamelaisten kotiseutualuetta. Lapin paliskunnan osalta ei nähdä tarvetta 10 §:n osalta määrittää sen soveltamista vain saamelaisiin, vaan samalla tavalla paikallisille kuntalaisille kolmen muun kunnan kanssa.

3. Saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella asuvien oikeutta kalastukseen erityisehdoilla 10 §:n mukaisilla alueilla koskeva esitys

KP-sopimuksen 27 artiklan mukaan vähemmistöihin kuuluvilta henkilöiltä ei saa kieltää oikeutta yhdessä muiden ryhmänsä jäsenten kanssa nauttia omasta kulttuuristaan. KP-sopimuksen 27 artiklaan nojaten Saamelaiskäräjät katsoo, että myös saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolelle muuttaneilla saamelaisilla tulee olla mahdollisuus harjoittaa saamelaiskulttuuria, tässä tapauksessa kalastusta, perinnealueillaan.

Ratkaisumalli saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella asuvien saamelaisten oikeuksien toteuttamiseen voisi olla erityisperusteilla haettava lupa. Pohjana tähän voitaisiin käyttää Metsähallituksen perinteisen luonnonkäytön maastoliikenne -pilottia vuodelta 2018, joka hyvien kokemusten mukaan jatkuu myös vuonna 2019. Pilottikokeilussa oli kyse harkinnanvaraisesta talviaikaisesta maastoliikenneluvasta, joka oli tarkoitettu mahdollistamaan perinteisen luonnonkäytön harjoittaminen saamelaisten kotiseutualueella Enontekiöllä, Inarissa ja Utsjoella. Näissä kunnissa voitiin myöntää kunnista pois muuttaneelle, alueella varttuneelle ja luonnonkäytön perinteen omaavalle maastoliikennelupa urien ulkopuolelle tietyin perustein. Kyseinen maastoliikennelupa oli henkilökohtainen, sitä tuli hakea kirjallisesti, ja se harkittiin hakijakohtaisesti. Luvan myöntämisen lähtökohta oli tarve harjoittaa vanhoja perheen/suvun luonnonkäytön perinteitä. Sellaisia ovat esimerkiksi kotitarvekalastus, perinteisille pilkkialueille kulkeminen, poronhoitotöihin kulkeminen tai muu perinteisen luonnonkäytön harjoittaminen. Luvan myöntämisen tarkemmat perusteet: Luvan hakija on syntynyt ja varttunut tai varttunut Enontekiöllä, Inarissa tai Utsjoella ja muuttanut ulkopaikkakunnalle, mutta side luonnonkäyttöön perinteisellä alueella on säilynyt. Jos on syntynyt muualla, mutta kasvanut aikuisuuteen em. kunnissa ja side luonnonkäyttöön perinteisellä alueella on säilynyt, on luvan saantiin myös perusteet. Liitteestä 1 löytyy Metsähallituksen maastoliikennelupahakemuspohja perinteisen luonnonkäytön harjoittamiseen.

Saamelaiskäräjien mukaan yhteys alueen perinteiseen luonnonkäyttöön, tässä tapauksessa kalastukseen, voidaan identifioida oman lähipiirin, vanhempien ja isovanhempien sekä kiinteistöjen kautta. Tämä lupa ei olisi kuntalaisen lupaa vastaava, vaan luvassa määriteltäisiin hakijan sukujen käyttämät kalastusalueet ja vastaavasti se olisi matkailulupaa helpommin saatavissa. Kilpailu kiintiöidyistä luvista matkailukalastuksen kautta ei edistä hakijoiden saamelaiskulttuurin harjoittamista, vaan estää sen. Tämä erityislupa kattaisi myös Sodankylän kunnan pohjoisosan eli Lapin paliskunnan alueen, joka kuuluu lain saamelaiskäräjistä 4 §:n mukaan saamelaisten kotiseutualueeseen.

Merk.

Tiina Sanila-Aikio
puheenjohtaja

Sarita Kämäräinen
ma. elinkeinosihteeri

Saamelaiskäräjien hallituksen jäsen Pentti Pieski on osallistunut selvityksen laatimiseen.

Puheenjohtaja päätti selvityksestä 5.2.2019 kuultuaan hallitusta.

Liite 1: Maastoliikennelupahakemus perinteisen luonnonkäytön harjoittamiseen lumipeitteisenä aikana Enontekiön, Inarin tai Utsjoen kunnassa